

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Den hållbara utvecklingens roll och det civila samhällets involvering i fristående avtal om EU-investeringar med tredjeländer

(2015/C 268/04)

Föredragande: Jonathan PEEL

Vid plenarsessionen den 10 juli 2014 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i sin arbetsordning utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

Den hållbara utvecklingens roll och det civila samhällets involvering i fristående avtal om EU-investeringar med tredjeländer.

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 24 februari 2015.

Vid sin 506:e plenarsession den 18–19 mars 2015 (sammanträdet den 19 mars 2015) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 165 röster för, 1 röst emot och 8 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 De senaste åren har EU framgångsrikt förhandlat fram ett antal frihandelsavtal som alla innehåller ett särskilt kapitel om hållbar utveckling tillsammans med en gemensam civilsamhällelig mekanism för att övervaka genomförandet. Kommittén har en viktig roll att spela i båda fallen. EU bedriver just nu även två separata förhandlingar om fristående investeringsavtal, och fler kan komma att följa. Vi menar att det är viktigt att denna typ av avtal också innehåller ett kapitel om hållbar utveckling som inbegriper en lämplig mekanism som ger det civila samhället möjlighet att delta.

1.2 Separata, fristående investeringsavtal, i stället för fullständiga frihandelsavtal, kommer att förhandlas fram av olika anledningar beroende på vad omständigheterna kräver, men deras tillämpningsområde kommer av naturliga skäl att vara mer begränsat. Kravet på ett separat kapitel om hållbar utveckling är fortfarande tvingande, men att formellt inkludera det civila samhällets deltagande kommer att kräva större ansträngningar. Genom ett frihandelsavtal, såsom det med Sydkorea, inrättas många gemensamma kommittéer, men ett investeringsavtal kommer att ha mycket få.

1.2.1 Vi måste därför uppfinna nya sätt för det civila samhällets direkta medverkan. Detta bör utvecklas antingen genom att man tillämpar en befintlig mekanism för dialog, t.ex. den som används i rundabordskonferensen EU–Kina, eller genom att man uppmuntrar en intersektoriell dialog som innebär ett större deltagande av arbetsmarknadens parter. Under alla omständigheter bör kommittén delta i arbetet med att ta fram möjliga lösningar.

1.3 EU:s fokus på hållbar utveckling beror naturligtvis på dess allmänna önskan om att främja och stärka kraften i unionens gemensamma värden såsom demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter, öppenhet och förutsägbarhet, inte minst på nyckelområden som immateriella rättigheter.

1.3.1 I centrum för detta står skydd av miljön, bekämpning av klimatförändringar, främjande av anständiga arbetsförhållanden, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och en rad olika frågor som behandlas i både grundläggande ILO-konventioner och viktiga miljökonventioner. Kommittén anser att det nu är dags att betona det faktiska genomförandet av sådana avtal genom samordnade insatser där bland annat kapacitetsuppbyggnad av såväl mänskliga resurser som tekniköverföring ingår.

1.3.2 I den gemensamma förklaringen från det 27:e mötet mellan AVS och EU i oktober 2014⁽¹⁾ klargör man kommitténs underliggande principer och farhågor, som i detta fall delas av det civila samhället utanför EU. I sammanfattningen betonas vikten av både hållbar utveckling och färdigställandet av målen för hållbar utveckling i år, samt behovet av att involvera det civila samhället (eller icke-statliga aktörer) under detta slags förhandlingar. Detta gäller i detta sammanhang avtal om ekonomiskt partnerskap men kan i lika hög grad tillämpas på investeringsavtal.

⁽¹⁾ ACP EU Meeting_Oct 2014_Final Declaration-EN (2).

1.4 Kommittén betonar att alla investeringsavtal som EU ingår dels måste vara fullt förenliga med arbetet i den öppna arbetsgrupp som håller på att färdigställa de 17 övergripande målen för hållbar utveckling, med förberedelserna inför partskonferensen för FN:s ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC COP 15) i Paris samt med de pågående multilaterala förhandlingarna om sänkta tullar på miljövänliga varor.

1.4.1 EESK har tidigare påpekat att man bör undersöka hur dessa tre dimensioner av en hållbar utveckling samspekar med varandra "för att hitta rättvisa, förnuftiga och effektiva lösningar" ⁽²⁾. Icke desto mindre måste hållbarheten få en framträdande roll i EU:s pågående investeringsförhandlingar med Kina, inte minst eftersom vi vet att det finns en stark efterfrågan i Kina på miljövänliga, hållbara investeringar genom import av expertis och teknik från EU.

1.5 Kommittén beklagar att de globala investeringarna har sjunkit med minst 5 % sedan 2000.

1.6 Vi noterar också att den privata sektorns roll kommer att bli en central aspekt i alla investeringsavtal, särskilt med tanke på Unctads ⁽³⁾ uppskattning att det kommer att behövas omkring 7 biljoner US-dollar i investeringar under de hållbara utvecklingsmålen löptid och att minst en tredjedel av dessa investeringar måste komma från den privata sektorn. Investeringsskydd är en viktig fråga, som dock omfattas av ett separat och parallellt yttrande från kommittén. Kommittén bekräftar dock att EU:s och andra staters rätt att reglera och eftersträva legitima politiska mål (bl.a. inom hälsa, säkerhet och miljö) är central.

1.6.1 Kommittén rekommenderar starkt att kommissionen ägnar särskild uppmärksamhet åt stöd till små och medelstora företag och mer specialiserade företags roll när det gäller både investeringsfrågor och andra områden. Dessa företag är pionjärer inom den innovation som är särskilt viktig för att upprätthålla och utveckla hållbarheten. De utgör 99 % av den ekonomiska strukturen i EU och står för 70–80 % av sysselsättningen.

1.6.2 Offentlig upphandling måste ingå i alla investeringsavtal, liksom offentlig-privata partnerskap, och myndigheter som arbetar tillsammans med den privata sektorn. EESK:s politik för offentlig-privata partnerskap togs upp i ECO/272, som offentliggjordes den 21 oktober 2010. Även om man i yttrandet överlag var positiv till offentlig-privata partnerskap, gav man också uttryck för vissa farhågor, som fortfarande är mycket relevanta. Kommittén har också tidigare påpekat att offentlig-privata partnerskap "skulle kunna utgöra ett viktigt instrument i genomförandet av utvecklingsstrategierna, förutsatt att man lyckas uppnå rätt balans och skapa god kommunikation mellan de berörda parterna" ⁽⁴⁾. Alla investeringsavtal bör därför möjliggöra offentliga investeringar och offentlig-privata partnerskap. Båda måste garantera att målen om hållbarhet uppfylls.

1.6.3 Kommittén rekommenderar vidare att den roll som företagens sociala ansvar (CSR) spelar också ska ingå i kapitlet om hållbar utveckling i alla investeringsavtal, som också bör innehålla hänvisningar till socialt ansvarsfulla investeringar, såsom FN:s principer för ansvarsfulla investeringar (Unpri) ⁽⁵⁾. I detta syfte bör sådana avtal uppmuntra privata och offentliga finansinstitut att frivilligt försäkra att de tar hänsyn till information om miljömässiga, sociala och förvaltningsmässiga effekter (de s.k. ESG-kriterierna) i sina analyser och beslut om ansvarsfulla investeringar. Vi noterar att kommissionen väntas lägga fram ett nytt meddelande om företagens sociala ansvar i början av 2015, men att bägge förhandlingsparternas fullständiga och ömsesidiga erkännande av övergripande internationella riktlinjer är av avgörande betydelse. Till dessa räknas bland annat OECD:s riktlinjer för multinationella företag ⁽⁶⁾ och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, som håller på att genomföras. Kommittén betonar att inga åtgärder, vare sig på EU-nivå eller internationell nivå, får strida mot eller äventyra dessa riktlinjer.

⁽²⁾ EUT C 271, 19.9.2013, s. 144.

⁽³⁾ Pressmeddelande av den 14 oktober 2014 från Unctad WIF, Genève.

⁽⁴⁾ EUT C 67, 6.3.2014, s. 1.

⁽⁵⁾ Dessa frågor kan behandlas mer utförligt i en kommande informationsrapport från kommittén.

⁽⁶⁾ OECD:s riktlinjer för multinationella företag, 2011.

2. Bakgrund

2.1 Genom Lissabonfördraget blev investeringar ett av EU:s behörighetsområden inom ramen för dess gemensamma handelspolitik, och EU fick i uppgift att arbeta för "en gradvis avveckling av restriktionerna i den internationella handeln och i utländska direktinvesteringar" ⁽⁷⁾. Enligt fördraget skulle även alla relevanta aspekter av handel, investeringar, utveckling och utvidgning i högre grad integreras och stämmas av mot varandra, inte minst för att öka samordningen.

2.2 Kommissionen offentliggjorde vid denna tidpunkt sitt meddelande om en samlad EU-politik för internationella investeringar ⁽⁸⁾. I detta meddelande, som stöder sig på EU-domstolens avgöranden, anges att utländska direktinvesteringar "anses allmänt" omfatta "alla utländska investeringar som syftar till att skapa permanenta och direkta kopplingar till de företag som får tillgång till kapital för utövandet av en ekonomisk verksamhet" eller kapital som förs över från en investerare i ett land till ett företag etablerat i ett annat land.

2.2.1 Som svar på detta förklarade kommittén i sitt yttrande ⁽⁹⁾ att "Vi välkomnar framför allt kommissionens försäkran i meddelandet om att EU:s handels- och investeringspolitik 'måste vara förenlig med' EU:s ekonomiska och övriga politik, däribland 'miljöskydd, anständiga arbetsförhållanden, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen' och utveckling".

2.3 Strävan efter att närmare integrera alla aspekter av EU:s utrikespolitik föddes emellertid inte vid den tidpunkten. I sitt meddelande "Europa i världen" från 2006, som offentliggjordes efter det att framstegen med Världshandelsorganisationens (WTO) utvecklingsagenda från Doha i praktiken hade avstannat, förklarade kommissionen att det var av största vikt att fördelarna med öppnare marknader "förs vidare till medborgarna". "Eftersom vi arbetar för att skapa social rättvisa och sammanhållning på hemmaplan, bör vi också sträva efter att förmedla våra värderingar – inbegripet sociala och ekologiska standarder och kulturell mångfald – i kontakterna med andra länder" ⁽¹⁰⁾. I sitt svar på detta meddelande efterlyste kommittén i sin tur att ett kapitel om hållbar utveckling skulle införas i varje efterföljande frihandelsavtal, tillsammans med en aktiv övervakande roll för det civila samhället ⁽¹¹⁾.

2.4 Sedan dess har en betydande andel av EU:s handelsavtal haft ett kapitel om hållbar utveckling på en framträdande plats. Från och med avtalet mellan EU och Sydkorea 2010, det första frihandelsavtal som EU slutit på flera år, har sådana avtal har också omfattat inrättandet av en gemensam mekanism för att det civila samhället ska kunna övervaka genomförandet av dessa kapitel om hållbar utveckling, och dessa mekanismer har nu börjat komma i gång. Forumet för det civila samhället i EU och Sydkorea har haft regelbundna sammanträden, och de rådgivande organen för frihandelsavtalet mellan EU och Centralamerika, frihandelsavtalet mellan EU och Colombia och Peru samt det ekonomiska partnerskapsavtalet mellan EU och Cariforum har också inlett sitt arbete.

2.5 I de nyligen undertecknade, men ännu inte operativa, djupgående och omfattande frihandelsavtalen med Ukraina, Georgien och Moldavien finns det liknande mekanismer, precis som i avtalet mellan EU och Kanada (CETA) och avtalet mellan EU och Singapore, och de kan mycket väl förväntas ingå i andra EU-handelsförhandlingar som fortfarande pågår.

2.6 Investeringar har i sin tur varit ett centralt inslag i förhandlingsmandatet för de förhandlingar som inleddes efter det att investeringar blev en del av EU:s behörighet, inklusive i avtalsförhandlingarna mellan EU och Kanada och i ännu högre grad i förhandlingarna om TTIP-avtalet med Förenta staterna, där "I" står för investeringar. Mandatet för frihandelsavtalet med Sydkorea och de andra frihandelsavtal som tas upp i punkt 2.4 ovan fastställdes innan EU fick behörighet på detta område, men investeringar lades senare till i mandatet för Singapore, och slutfördes sedan separat.

2.7 Förhandlingar om ett separat, fristående investeringsavtal inleddes formellt vid toppmötet mellan EU och Kina i november 2013, och följdes i mars 2014 av att man inledde förhandlingar om ett liknande avtal med Myanmar. Dessa är de första "fristående" förhandlingar om investeringar som EU har fört, på så sätt att de inte ingår i bredare förhandlingar om ett frihandelsavtal ⁽¹²⁾. Detta kan också vara en lockande alternativ väg att gå om långdragna förhandlingar om frihandelsavtal med EU tycks ha gått i stå, och före Ukrainakrisen diskuterades också eventuella separata EU-förhandlingar med Ryssland om investeringar.

⁽⁷⁾ Artikel 206 i EUF-fördraget.

⁽⁸⁾ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om en samlad EU-politik för internationella investeringar COM(2010) 343.

⁽⁹⁾ EUT C 318, 29.10.2011, s. 150.

⁽¹⁰⁾ COM(2006) 567 final, 4.10.2006, punkt 3.1 iii.

⁽¹¹⁾ EUT C 211, 19.8.2008, s. 82.

⁽¹²⁾ Det finns vissa som vill att EU och Kina ska förhandla om ett fullständigt frihandelsavtal.

2.8 I detta yttrande kommer vi därför att undersöka vilken roll ett kapitel om hållbar utveckling skulle kunna spela i sådana fristående investeringsavtal, liksom utrymmet för ett formellt, aktivt deltagande av det civila samhället.

3. Investerings föränderliga karaktär

3.1 Investeringar (som en av de "Singaporefrågor" man kom överens om 1996) var från början tänkt som en del av WTO:s multilaterala handelsförhandlingar som inleddes i Doha, men drogs sedan tillbaka vid WTO:s ministerkonferens i Cancún 2003. OECD:s försök att lansera ett multilateralt avtal om investeringar misslyckades 1998. De handelsrelaterade investeringsåtgärder (TRIM) som infördes i samband med WTO:s Uruguayrunda för 20 år sedan gäller endast åtgärder som påverkar handeln med varor, men inte tjänster och andra viktiga områden som har utvecklats sedan dess.

3.2 Det har blivit allt svårare att separera handel och investeringar, så det behövs ett integrerat tillvägagångssätt. Utländska direktinvesteringar spelar en viktig och ökande roll i EU:s globala affärsstrategi. För många ligger den idealiska produktionsorten så nära slutmarknaden som möjligt, beroende på de komparativa produktionskostnaderna. Detta är särskilt viktigt när nya marknader öppnas, framför allt i snabbt växande ekonomier och andra tillväxtekonomier. För andra är det viktigt att snabbt kunna flytta råvaruanskaffning och produktion från ett land till ett annat, såsom redan har skett på grund av att användningen av bioteknik inte accepteras i samma utsträckning i alla länder.

3.2.1 Valutafluktuationer och föränderliga kostnader påverkar också försörjningskedjorna, vilket leder till svängningar och kortsiktiga rörelser i produktionen. Höga importhinder – vilket tidigare var positivt för investeringar – riskerar nu ännu mer att avskräcka utländska direktinvesteringar.

3.2.2 De globala distributions- och produktionskedjorna kan också sträcka sig över flera länder. Det kan till exempel hända att en mobiltelefon avsedd för Europa tillverkas i Kina men innehåller avancerad teknik som importerats från andra länder i Ostasien. Innan Kina anslöt sig till WTO brukade dessa importeras direkt till EU. Faktum är att omkring hälften av Kinas export sker från utländskt ägda företag som investerat i Kina – inom elektronikindustrin handlar det om så mycket som 65 %.

3.2.3 Enligt meddelandet från 2010 visade "forskningsläget kring utländska direktinvesteringar och sysselsättning att man hittills inte har kunnat upptäcka någon negativ inverkan av utgående investeringar på den sammanlagda sysselsättningen"⁽¹³⁾. Samtidigt medgav man att "även om den sammanlagda balansräkningen är positiv kan negativa effekter naturligtvis uppkomma inom vissa sektorer, geografiska områden eller för enskilda personer". Detta kommer med större sannolikhet att påverka de lågkvalificerade arbetstagarna.

3.3 Handels- och investeringsmetoderna utvecklas mycket snabbt. Till exempel håller internet radikalt på att förändra handeln med den snabbt ökande tillväxten i antalet varor som köps från andra länder på internet via onlinebetalning, med spårning av den faktiska leveransen för att se till att varorna kommer fram. Förändringar till följd av den ökande användningen av eBay och PayPal och motsvarande tjänster (såsom Alibaba) kommer att revolutionera handeln och investeringarna. IKT är redan en viktig faktor i samband med utländska direktinvesteringar.

3.3.1 Detta innebär enorma möjligheter för de små och medelstora företagen och andra mer specialiserade företag, och det kommer att ge dem och det lokala näringslivet tillträde till tidigare otillgängliga marknader. Det gäller särskilt små och medelstora företag baserade i mer avlägsna områden. Detta skulle kunna ge en rejäl skjuts åt små och medelstora företag som investerar utomlands – och skapa lokala arbetstillfällen. Eftersom den ekonomiska strukturen i EU till 99 % utgörs av små och medelstora företag, som är pionjärer på innovationsområdet, har en central roll när det gäller att upprätthålla och utveckla hållbarheten och står för 70–80 % av sysselsättningen, uppmanar EESK kommissionen att fästa särskild uppmärksamhet vid dessa företag i samband med investeringsfrågor, liksom på andra områden.

⁽¹³⁾ 2010 Impact of EU outward FDI, Copenhagen Economics.

4. Fristående investeringsavtal

4.1 EU:s pågående förhandlingar om "fristående" investeringsavtal med Kina och Myanmar kommer att se mycket olika ut även om de grundläggande mandaten är likartade, enligt vad vi har erfarit. Samtliga EU-medlemsstater (utom Irland) har redan enskilda bilaterala investeringsavtal med Kina, men ingen med Myanmar. För Kina är frågor om marknadstillträde även en central del av förhandlingarna; för Myanmar handlar dessa endast om investeringsskydd. Efter sin långa period av isolering vill Myanmars regering nu locka till sig och främja utländska investeringar.

4.2 Kina och Myanmar är ungefär så vitt skilda det bara går i utvecklingshänseende. Det ena landet är en stor världsmakt som nu ingår i det globala handelssystemet, det andra håller långsamt på att resa sig efter årtionden av påbjuden och självvald isolering. Myanmar kommer att behöva kapacitetsuppbyggnad, men inte Kina. EU:s totala varuhandel med Myanmar uppgick 2013 till 533 miljarder euro, och med Kina till 428 miljarder euro (och handeln med tjänster till ytterligare 49,9 miljarder euro 2012) ⁽¹⁴⁾.

4.2.1 Under 2012 uppgick EU:s utländska investeringar i Kina dock endast till totalt 15,5 miljarder euro (5,3 miljarder euro under 2009), medan Kinas investeringar i EU endast uppgick till 7,6 miljarder euro (0,3 miljarder euro under 2009) ⁽¹⁵⁾, vilket endast utgjorde cirka 2,6 % av de utländska investeringarna i EU det året. Dessa siffror är mycket låga, vilket blir ännu mer tydligt om man jämför med att nästan 30 % av EU:s utländska direktinvesteringar går till Förenta staterna och mindre än 2 % av dem till Kina (även om dessa utgör ca 20 % av alla utländska direktinvesteringar i Kina). Kina står i sin tur för mindre än 0,7 % av de totala utländska direktinvesteringarna i EU (det kan även förekomma indirekta investeringar via Hongkong eller andra platser), medan Förenta staterna står för 21 %.

4.2.2 Varje förhandling om ett investeringsavtal kommer att ha sina egna särdrag. För Myanmars del så kommer det att handla om att fastställa principer och normer för att bygga upp och uppmuntra utländska investeringar. Med Kina eftersträvas å andra sidan ett betydligt mer ambitiöst avtal. I båda fallen gäller emellertid att en stor andel av de framtida investeringarna kommer att komma från eller ske i samarbete med den privata sektorn.

4.3 Ett viktigt behörighetsområde för parterna i ett investeringsavtal kommer att vara att underlätta investeringar genom att tillhandahålla nödvändig hållbar infrastruktur. Regeringarna har ett ansvar att sörja för en stabil rättslig grund för infrastruktur, även på regional nivå, eller för att garantera effektiva och ändamålsenliga nät för energi, vatten och transport på basis av ett effektivt och systematiskt grundläggande arbete på dessa områden. Energi- och vattennät kräver en komplex utformning och det kan ta tio år eller mer innan de är fullt installerade. Lagstiftningen måste också planeras långsiktigt. Unctad ⁽¹⁶⁾ uppskattar att minst en tredjedel av de 7 biljoner US-dollar som behövs för investeringar under giltighetstiden för målen för hållbar utveckling kommer att komma från den privata sektorn – inklusive byggandet av nya städer, skolor, sjukhus och vägar.

4.4 Att underlätta offentlig-privata partnerskap på det här området kommer att bli avgörande. I alla investeringsavtal måste man sörja för att lagstiftningen möjliggör inkommande investeringar i offentlig upphandling och offentlig-privata partnerskap, som underbyggs av långsiktig förutsägbarhet och hållbarhet. Företagen behöver också kunna planera långsiktigt, särskilt om deras investeringar ska lyckas. Misslyckanden på endera sidan gynnar ingen. Stabila statliga och privata aktörer måste utveckla nya synergier och lära sig nya former av engagemang. Här bör det även finnas plats även för det civila samhällets bidrag, särskilt på arbetsmarknadsparternas nivå.

4.5 En stor fördel för Kina med detta fördrag är att det kommer att ersätta och uppdatera de bilaterala avtalen med 27 medlemsstater med ett enda avtal. Snarare än att bara sammanställa dessa måste EU (såsom man gjorde med Kanada) sikta på att uppnå ett avtal som håller hög standard och har en helt ny karaktär. Utöver marknadstillträde omfattar dessa förhandlingar även ett antal bredare frågor, såsom offentlig upphandling, konkurrenspolitik, de statsägda företagens roll och tillgången till sektorer som hittills varit stängda, samt frågor som rör hållbar utveckling.

4.5.1 Det är viktigt att ett investeringsavtal mellan EU och Kina för med sig ett mervärde. Det bör leda till ökad politisk dialog samt mer långtgående integration och tekniskt utbyte.

⁽¹⁴⁾ Siffror från GD Handel.

⁽¹⁵⁾ Uppgifter från kommissionen.

⁽¹⁶⁾ Se fotnot 3.

4.5.2 Kommittén noterar de investeringsprinciper som EU och Förenta staterna kom överens om 2012⁽¹⁷⁾. I dessa understryks den avgörande betydelsen av att skapa och upprätthålla ett öppet och stabilt investeringsklimat och en politik som båda bidrar till hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt, skapande av arbetstillfällen, ökad produktivitet, teknisk innovation och konkurrenskraft.

4.6 Det är dock tydligt att det finns ett övergripande behov av ett kapitel om hållbar utveckling i alla investeringsavtal med Kina, särskilt eftersom det finns en stark efterfrågan i landet på miljövänliga och hållbara investeringar. De flesta observatörer menar att en viktig orsak till Kinas intresse för ett sådant avtal står att finna i dess behov av investeringar och tekniskt kunnande från EU för att kunna bygga ut städerna och samtidigt skapa maximal hållbarhet, och för att bygga nya, hållbara städer runt om i Kina. Kina har sett vilka misstag som gjorts inte bara i utvecklingsländerna, där innerstäder har blivit en synonym för försurning, utan också vad gäller den stadsutbredning som skett till följd av en mycket snabb, oplanerad och okontrollerad stadstillväxt, framför allt i de snabbt växande tillväxtekonomierna. Urbaniseringsgraden i Kina har tilltagit mycket snabbt: över 50 % av befolkningen bor i städer – en nivå som var helt otänkbar för bara några år sedan. Exempelvis Shenzhen, en stad som inte ens fanns för 40 år sedan, fyrdubblade sin befolkning till över 10 miljoner under decenniet fram till 2010. Kineserna är fast beslutna att undvika så många som möjligt av de misstag som gjorts på andra håll.

5. Den hållbara utvecklingens roll i investeringsförhandlingarna

5.1 Kommittén välkomnar kommissionens åtagande om att ta med hållbar utveckling i investeringsavtalen. Alla särskilda kapitel om hållbar utveckling kommer att bygga på principerna i det första kapitlet som behandlar detta ämne, nämligen kapitel 13 i frihandelsavtalet mellan EU och Republiken Korea från 2010⁽¹⁸⁾, som sedermera har utvecklats, framför allt i den senaste tidens avtal om ekonomiskt partnerskap samt i avtalen med Singapore och Kanada (som ännu inte har ratificerats). Särskilda anpassningar för investeringar kommer också att behövas, inte minst för att lägga tonvikt vid ansvarsfulla investeringar, ökad insyn, energieffektivitet, främjande av miljötjänster och andra relevanta aspekter.

5.1.1 Kommittén välkomnar också kommissionens och rådets åtaganden att se till att investeringspolitiken inte strider mot några av den hållbara utvecklingens specifika aspekter.

5.2 Av bilaga 13 till avtalet mellan EU och Sydkorea framgår det tydligt att parterna, för att uppnå målen i kapitlet om hållbar utveckling, ska samarbeta dels om utbyte av synpunkter om avtalets positiva och negativa konsekvenser, dels i internationella forum som ansvarar för sociala eller miljömässiga aspekter på handel och hållbar utveckling, bl.a. WTO, Internationella arbetsorganisationen (ILO), FN:s miljöprogram och multilaterala miljöavtal. Alla uppdateringar av detta avtal bör även omfatta färskva och relevanta initiativ från Världsbanken, FAO och andra initiativ.

5.2.1 I artikel 13.4 i det avtalet klargörs att alla grundläggande sociala konventioner (multilaterala arbetsnormer och avtal) täcks in, och i artikel 13.5 de multilaterala miljöavtalen. Artikel 13.6 hänvisar specifikt till utländska direktinvesteringar i miljövänliga varor och tjänster, inklusive miljöteknik, hållbar förnybar energi, energieffektiva produkter och tjänster samt miljömärkta varor.

5.2.2 Av stor betydelse är också artikel 13.7, som förhindrar att lagar för att uppmuntra investeringar eventuellt försvagas eller inskränks och artikel 13.9, som handlar om öppenhet.

5.2.3 Även om varje avtal som förhandlas fram kommer att ha sin specifika prägel, så är det viktigt att ha en konsekvent strategi och ett lätt igenkännbart och godtagbart format.

5.2.4 En formell mekanism för dialog om hållbar utveckling liknande den som beskrivs i kapitel 13/bilaga 13 i avtalet med Sydkorea kommer att bli lika viktig som i ett fullständigt frihandelsavtal. När det gäller Myanmar kommer möjligheten att diskutera genomförandet av ILO:s konventioner att bli avgörande: mellan 1997 och 2013 var Myanmar avstängt från EU:s allmänna preferenssystem och initiativet "Allt utom vapen" på grund av att man brutit mot principerna i ILO:s konvention om tvångsarbete.

5.2.5 I Kinas fall bör man med ett kapitel om hållbar utveckling och ett särskilt discussionsforum sträva efter att bygga vidare på såväl den befintliga dialogen mellan EU och Kina om sysselsättning och socialpolitik som den miljöpolitiska dialogen mellan EU och Kina, som utvecklats sedan 2005 men framför allt den senaste tiden tack vare det gemensamma uttalandet från 2012 om en stärkt miljöpolitisk dialog och grön tillväxt. De bör omfatta luft- och vattenföreningar, avfallshantering och skogsbruk.

⁽¹⁷⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/149331.htm>

⁽¹⁸⁾ EUT L 127, 14.5.2011, s. 62.

5.2.6 I alla kapitel om hållbar utveckling måste man titta närmare på den privata sektorns ökade roll vid investeringar. Investerarnas skyldigheter kommer att bli en central fråga, och vägas upp av ett lämpligt investeringsskydd. Investerarnas skyldighet att uppfylla kraven på hållbar utveckling, bland annat i fråga om socialt ansvarsfulla investeringar, måste beaktas fullt ut när de strävar efter att förstärka och behålla sin övergripande konkurrenskraft. För vissa kommer stöd till hållbar utveckling att vara det främsta syftet på investeringsområdet, medan det för andra kommer att spela en underordnad roll. De förhandlande parterna måste underlätta investeringar, men de kan inte diktera vilken typ av investeringar som ska göras. En effektiv EU-investeringsstrategi är emellertid avgörande för att värna om EU:s konkurrenskraft i en tid av snabb ekonomisk förändring och stora förskjutningar i de relativa ekonomiska styrkeförhållandena runtom i världen, särskilt investeringar från mer specialiserade företag och små och medelstora företag, som är de främsta källorna till innovation.

5.2.7 I artikel 13.6.2 i avtalet med Sydkorea tar man upp rättvis och etisk handel med varor, och system som omfattar företagens sociala ansvar och ansvarsskyldighet. Bilaga 13 föreskriver även utbyte och information om samt samarbete i dessa frågor, inklusive ett effektivt genomförande och en effektiv uppföljning av internationellt överenskomna riktlinjer. Kommittén rekommenderar starkt att detta tillvägagångssätt även tillämpas i investeringsavtal. Den roll som företagens sociala ansvar spelar kommer att bli ytterst viktig i alla investeringsavtal.

5.2.8 En sådan mekanism skulle vara mycket värdefull när vi tar upp frågor som rör företagens sociala ansvar med våra investeringspartner. Den bör lägga vikt vid kulturella värderingar och främja öppenhet och ett etiskt synsätt, samt korruptionsbekämpning. Att ta med konsumenternas preferenser kommer att ge ekonomiska vinster och t.ex. främja en effektivare och renare energi. Kampanjer för att öka medvetenheten, utbyte av god praxis och ett konstruktivt samarbete mellan företag och berörda parter är viktigt, liksom kapacitetsuppbyggnad för små och medelstora företag, för vilka kostnaderna är oproportionerligt tunga. Kinesiska investeringar utomlands kan alltför lätt misslyckas på grund av bristande förståelse för vilka krav de måste uppfylla. Att underlätta en närmare koppling mellan investerare, samhällets behov och därmed konsumenternas preferenser skulle vara värdefullt för alla parter.

5.2.9 Kommissionen definierar företagens sociala ansvar som "företagens ansvar för den egna verksamhetens konsekvenser för samhället". Företagens sociala ansvar är verksamhetsstyrt och består av frivilliga initiativ som går utöver vad som krävs i lagstiftningen. Det handlar om att skapa nya värden genom innovation. Företagens sociala ansvar omfattar ekonomiska, sociala och miljömässiga överväganden och samråd med alla berörda intressenter, men framför allt måste tillvägagångssättet vara flexibelt och mångsidigt. Det går inte att passa in alla i samma mall: varje företag har sin egen unika identitet. Företagens sociala ansvar tar sig därför en mängd olika former, men om det används på rätt sätt är det ett värdefullt verktyg för att skapa affärsmöjligheter och förbättra ett företags konkurrenskraft.

5.2.10 Kommissionen väntas snart lägga fram ett nytt meddelande om företagens sociala ansvar. Till de viktigaste internationella riktlinjer man hänvisar till hör bland annat OECD:s riktlinjer för multinationella företag⁽¹⁹⁾ och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, som just nu håller på att genomföras. Det är viktigt att inga åtgärder på vare sig EU-nivå eller internationell nivå strider mot eller äventyrar dessa riktlinjer. Det är också viktigt att komma ihåg att stater har en skyldighet att skydda och förverkliga mänskliga rättigheter, men att företagen har ett ansvar att respektera dem.

6. Det civila samhällets roll

6.1 Det civila samhället spelar en viktig roll när det handlar om att sammanföra den offentliga och privata sektorn och att utöva både en fortsatt medverkan och en övervakande roll. Frågan om direkt deltagande från det civila samhällets sida, inbegripet direkt övervakning av alla investeringsavtal, med aktivt deltagande av både statliga och icke-statliga aktörer, kommer dock att kräva olika landsspecifika lösningar som bygger på de nivåer för dialog och förståelse mellan olika samhällsgrupper som redan finns.

6.2 I avtalet mellan EU och Sydkorea finns det flera mekanismer för dialog mellan de båda parterna. Forumet för det civila samhället rapporterar till kommittén för handel och hållbar utveckling, där båda parternas regeringar ingår. För investeringsavtalen har bara en sådan kommitté planerats – det kanske inte alltid är lämpligt att ta upp investeringsfrågor på denna nivå, framför allt inte om ena parten inte vill göra det till en politisk eller diplomatisk fråga. Vi kanske måste hitta en ny mekanism för ett civilsamhällesforum.

⁽¹⁹⁾ OECD:s riktlinjer för multinationella företag, 2011.

6.3 I länder som Kina eller Myanmar finns det mycket annorlunda, mer snäva föreställningar om det civila samhället, så principen om att involvera det civila samhället i en övervakningsmekanism kommer också att kräva betydligt mer övertalningsarbete. Kina har i flera afrikanska länder ingått partnerskap där man enbart riktar in sig på investeringar i affärssyfte, snarare än som utvecklingsstöd. De samrådsmekanismer som finns motsvarar inte EU:s, men alla former av ökad dialog mellan lämpliga organ skulle vara ett mycket viktigt komplement till ett avtal. EU har å sin sida gjort den sociala dialogen och medborgardialogen till en hörnsten i sin sociala modell genom att skapa ett institutionellt ramverk för dem.

6.3.1 Kommittén bör delta i arbetet med att finna lösningar. Vi rekommenderar därför en utvidgning av principen i rundabordskonferensen EU–Kina, där EESK och Kinas ekonomiska och sociala råd är representerade i samma omfattning, eller någon annan befintlig dialogmekanism som är särskilt anpassad för de relevanta landsspecifika sociala förhållandena, eftersom detta bör vara det bästa sättet att komma framåt.

6.3.2 Alternativt skulle man kunna finna en väg framåt genom att utnyttja kommissionens stora erfarenhet av kapacitetsuppbyggnadsprogram inom handel och handelsrelaterade frågor. T.ex. har det i program med tredjeländers ministerier för att hantera genomförandet av WTO:s regler ingått ett avsnitt som behandlar det civila samhället, t.ex. arbetsgivarorganisationer och fackföreningar, och dessa har samarbetat med FN:s organ (t.ex. ILO, Unctad, Unido) för att genomföra sådana program. Arbetsmarknadsparterna kommer också att spela en viktig roll, inte minst med tanke på att en stor andel av de samlade investeringarna omfattar företag.

Bryssel den 19 mars 2015.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Henri MALOSSE
